

TÜRKİYE'NİN YÜZ YILI

SAĞLIK

Editör
İhsan Kutlu

Sağlık

Editör: İhsan Kutlu

Nokta Yayınları : 18

Türkiye'nin Yüz Yılı : 9

Dizi Editörü : Lütfi Sunar

Genel Yayın Yönetmeni : Hüseyin Türkan

Yayına Hazırlayan : Elif Yavuz Özdemir

Tasarım : Seyfullah Bayram

Baskı-Cilt : Kitapyurdu Doğrudan Dağıtım,
Yenibosna Merkez Mh. Cemal Ulusoy Cd. No: 43 Bahçelievler/İstanbul
kdd.kitapyurdu.com (Sertifika no: 40675)

1. Baskı : İstanbul, Eylül 2024

ISBN : 978-625-94724-1-6

İletişim : Sultantepe Mh. Cumhuriyet Cd. No: 39/1
Fıstıkağacı İş Merkezi, Üsküdar, İstanbul
editor@noktakitap.com | noktakitap.com.tr
(Sertifika no: 53575)

© Nokta Yayınları 2024

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Nokta Yayınları, Nokta Yayın Grubu'na ait bir markadır.

TÜRKİYE'NİN YÜZ YILI

Editör
İhsan Kutlu

Türkiye'nin Yüz Yılı Dizisi

Dizi Editörü: Lütfi Sunar

Türkiye'nin Yüz Yılı dizisi, cumhuriyetin yüzüncü yılında geçmişe yönelik bir muhasebe ve geleceğe dair bir hazırlık yapmayı amaçlamaktadır. Türkiye yüz yıl içerisinde Osmanlı'dan devralınan miras üzerinde pek çok dönüşümlere, kırılmalara ve yeniliklere şahitlik etmiştir. Dizi içerisinde belirlenen temel alanlarda yaşanan önemli gelişmeler, veriler temelinde incelenerek bir değerlendirme çerçevesi oluşturulmuştur. Bu kapsamda hazırlanan kitaplarda alanda yaşanan gelişmelerin özgün bir bakış açısı ile kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi bugün sahip olduğumuz birikimin tespit edilebilmesi için de önem arz etmektedir. Her kitabın sonunda sunulan kronoloji ile Türkiye'ye dair yüz yıllık bir bilanço sunulmaktadır.

Dizide; siyasal hayat, kültür-sanat, yükseköğretim, sosyal politikalar, iktisat, göç, dış ilişkiler, sağlık ve şehirleşme gibi geniş bir yelpaze ile Türkiye'nin serüveni aktarılmaktadır.

Yazarlar Hakkında

Abdullah Uçar

Dr. Öğr. Üyesi; 2011 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 2 yıl acil servis hekimliği, ardından 9 yıl aile hekimliği yaptı. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda doktorasını tamamladı. 2022 yılından itibaren Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır. Aynı kurumda 2022-2024 yılları arasında eğitimden sorumlu dekan yardımcısı olarak idari görev yapmıştır. Sağlıkta insan gücü planlama, dijital epidemiyoloji, mekansal epidemiyoloji, sağlıkta büyük veri, salgın modelleme alanlarında akademik çalışmalarını sürdürmektedir. Türkiye COVID19 Pandemi İzlem Ekranı (TURCOVID19) projesini yönetmektedir. Ctf Panorama Dergisi, Cerrahpaşa ve Çapa Genç Tıbbiyeliler Platformu, İyilikhane Çocuk Derneği, Sağlıkta Hamilik Topluluğu ve Halk Sağlığı Düşünce ve İnovasyon Topluluğu kurucu üyesidir. İSAR Tıp ve Ahlak Çalışma Grubu, Sosyal Araştırmalar Derneği üyesidir. *GENÇ* dergisinde aylık olarak sosyal içerikli yazılar yazmakta, belirli aralıklarla Anadolu Ajansı'nda analiz yazıları yazmaktadır. Türkiye Yeşilay Cemiyeti Bağışlılıkla Mücadele Programı'nda Sağlıklı Yaşam modülüne danışmanlık yapmaktadır.

Ayhan Vergili

Doç. Dr.; Lisans eğitimini 1993 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde tamamlayan Vergili, 2000 yılında "Baykan Sezer'in Sosyolojisi" başlıklı tezi ile İstanbul Üniversitesi'nde Sosyoloji yüksek lisansını tamamladı. 2011 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde "Türkiye'de Modern Tıbbın Kurumsallaşması ve Cumhuriyet Dönemi Sağlık Politikaları" başlıklı doktora çalışmasını tamamladı. 2019 yılında Sosyoloji alanından doçent unvanı aldı.

Çeşitli dergilerde kültür ve sosyoloji konularında makaleleri yayınlanmıştır. Yazarın ilk kitap çalışması olan Hilmi Ziya Ülken Kitabı 2006 yılında basıldıktan sonra 2013 ve 2016 yıllarında yeniden baskı yapmıştır. Prof. Dr. Aykut Kazancıgil ve Prof. Dr. H. Hüsrev Hatemi ile birlikte hazırladığı *Bilim Tarihi ve Kültür Yazıları* adlı kitap ise 2013'te yayınlanmıştır. En son *Cumhuriyet Döneminde Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele ve Nüfus Politikaları* ile *Türkiye'de Modern Sağlık Eğitim ve Hizmetlerinin Kurumsallaşması* adlı iki kitabı 2020 sonunda yayımlanmıştır.

Halen Milli Eğitim Bakanlığı'nda Müfettiş olarak görev yapan Vergili, 2016 yılından itibaren yarı zamanlı olarak bir vakıf üniversitesinin sosyoloji bölümünde lisans, yüksek lisans derslerinin yanı sıra tıp fakültesinde Sağlık Sosyolojisi ve Antropolojisi dersleri vermeye devam etmektedir.

Elyesa Koytak

Dr. Öğr. Üyesi; 1989 İstanbul. Galatasaray Lisesi ve Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunudur. Boğaziçi Üniversitesi'nde Sosyoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezini yazdı. Haziran 2022'de İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı'nda "Mesleğin Dönüşümü: Hekimler ve Avukatlar" adlı doktora tezini savundu. Doktora tezi kitap olarak yayımlandı ve 2023 yılında TÜBA Bilimsel Telif Eser Ödülü'nü aldı. Sosyolojik çalışmalarının odağında meslekler, sosyal tabakalaşma ve hareketlilik, tıp, hukuk ve edebiyat sosyolojisi yer alıyor. Uluslararası Sosyoloji Derneği üyesidir. Halen İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

İhsan Kutlu

Dr. Öğr. Üyesi; 1985 İstanbul/Kartal doğumlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamlayan yazar, 2009 yılında Uludağ Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden lisans ve 2013 yılında Uludağ Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı'ndan yüksek lisans derecesini almıştır. 2013-2020 yılları arasında Sakarya Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışan Kutlu 2019 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda ikinci yüksek lisansını yapmıştır. 2020 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı'nda doktora derecesini alan yazar 2021 yılı itibarıyla Sakarya Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Kutlu'nun sağlık sosyolojisi ve tıbbi sosyal hizmet alanlarında çalışmaları bulunmaktadır.

Ömer Ataç

Dr. Öğr. Üyesi; lisans öğrenimini Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tamamlayan Ataç, doktora derecesini İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nden Halk Sağlığı alanında aldı. 2012-2015 yılları arasında İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü'nde görev yaptı. 2016 yılından itibaren İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. TÜ-BİTAK 2219-Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı'nı kazanarak 2022-2024 yılları arasında Kentucky Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak görev yaptı. Kanıta dayalı tıp, birinci basamak sağlık hizmetleri, diyabet epidemiyolojisi, aşı tereddüdü ve akılcı ilaç kullanımı gibi konularda akademik çalışmaları yayınlanmıştır.

İçindekiler

Giriş: Yüz Yılda Türkiye’de Modern Sağlık Sisteminin Oluşumu, Gelişimi ve Dönüşümü <i>İhsan Kutlu</i>	1
19. Yüzyıldan Günümüze Türkiye’de Salgınlar ve Toplum <i>Abdullah Uçar</i>	43
Hastalıkların Yüz Yıllık Tarihi: Değişen Hastalıklar ve Hastalar <i>Ömer Ataç</i>	111
Kamusal Alanın Sağlık Mekanları: Osmanlı’dan Cumhuriyete Türkiye’de Hastanelerin Sosyolojik Seyri <i>Ayhan Vergili</i>	147
Devletten Topluma: Hekimlik Mesleğinin Yüz Yılı <i>Elyesa Koytak</i>	195
Yüz Yılda Türkiye’de Sağlık	219

Editörden

Bugünü anlamanın yollarından biri ve belki de en önemlisi d ne bakmaktır. Türkiye Cumhuriyeti’nin yüzüncü yıldaki durumunu anlamak için de geçmişin izlerini takip etmek önemli bir yol gösterici olacaktır. Ancak bu takip tek celsede ku atılabilecek bir içeriğin oldukça ötesindedir. Dolayısıyla burada izlenecek yol dünyaya ve topluma dair olanın kompartımanlara ayrılarak detaylandırılması olacaktır.

Bu kitabın konusu ülkemizde sağlık alanındaki yüz yıllık değişimin, dönüşümün ve gelişmelerin izlenmesidir. Belirtilmesi gerekir ki toplumu okumanın pek çok göstergesi bulunmaktadır ve sağlık alanı bu göstergeler içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Çünkü sağlık; ekonomi, din, siyaset, aile gibi toplumsal yapının birçok bile eniyle i  içedir. Diğer bir ifadeyle sa lıktaki bir değişim diğer toplumsal yapı unsurlarını etkilediği gibi; toplumsal yapının diğer unsurlarındaki bir değişim de sağlığı etkilemektedir.

Kitabı ortaya çıkaran temel soru sa lı ın ülkemizde yüz yıllık süreçte nasıl bir seyir izlediği olmuştur. Diğer alanlardan tümüyle ayırmak mümkün olmamakla birlikte sağlık alanı özelinde daha detaylı biçimde bir okuma yapılarak ülkemizin sağlık serüveni çalışmaya konu edilmiştir. Bu kapsamda kitabın giriş bölümünde ülkemizdeki sağlık sisteminin ve sağlık politikalarının asırlık hikayesi üzerinde durulmuştur.

1920-1946 yılları arası ilk dönem; 1946-1960 arası ikinci dönem; 1960-1980 yılları arası üçüncü dönem, 1980-2002 arası dördüncü dönem; 2003 yılı sonrası ise beşinci dönem olarak ele alınmış olup son kısımda sağlıkla ilgili güncel duruma değinilmiştir.

Kitabın birinci bölümü salgın hastalıklar ve toplum arasındaki ilişkiye odaklanarak geçmişten günümüze toplumlar üzerinde oldukça büyük etkiler ve sonuçlar ortaya çıkarmış olan salgınları incelemektedir. Uzak ve yakın geçmişte ne gibi salgın hastalıklarla mücadele edildiği, bu mücadelelerin nasıl gerçekleştiği bu bölümün konusunu oluşturmuştur. Kitabın ikinci bölümü hastalıklar ve hastalar konusu üzerinde durarak ülkemizin yüz yıllık geçmişinde değişim göstermiş olan bu olguların tarihsel seyri gözlemlenmiştir. Üçüncü bölümün konusu olarak seçilen konu ise sağlık mekanları olmuştur. Diğer bir ifadeyle bu bölüm hastanelerin değişim ve dönüşümüne yer vermiştir. Kitabın dördüncü bölümü ise bir meslek olarak hekimliğin yüz yılını incelemeye almıştır. Son olarak bu kitap çalışması Türkiye'nin sağlık serüveninin kısa bir kronolojisi ile nihayete erdirilmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen tüm yazarlara, yayınevinde çalışan emektarlara ve bilhassa fikir öncülüğü yaparak fitili ateşleyen Prof. Dr. Lütfi Sunar'a teşekkürlerimi arz ederim.

Çalışmanın iz bırakan bir eser olması dileğiyle...